

Pripomíname si ...

Február 2017

1. február

Köszegy-Winkler, Elemér

„maliar, historik umenia, reštaurátor, riaditeľ Spišského múzea v Levoči, tajomník Spišskej historickej spoločnosti, hlavný redaktor regionálneho týždenníka s rozsiahlym tatranským spravodajstvom Szepesi hiradó (1. 2. 1882 Ružomberok – 4. 9. 1954 Budapešť). Od roku 1938 bol riaditeľom múzea v Košiciach a neskôr vedúcim vedeckým pracovníkom Maďarského národného múzea v Budapešti. Köszegy bol veľmi plodným tatranským krajinárom-realistom a svoje diela vystavoval na domácich i zahraničných výstavách. Zvláštnu pozornosť vzbudila roku 1936 jeho veľká panoráma Tatier 10 x 3 m na medzinárodnej turistickej výstave v Bukurešti. Mnohé jeho tatranské obrazy majú dokumentárny charakter, napr. zábery z tatranských turistických stredísk, z niekdajších lepenkárni v Javorine, typy horských vodcov, portréty tatranských dejateľov, podtatranská architektúra a iné. K príležitosti 140. výročia založenia Starého Smokovca vypracoval album, znázorňujúci historický vývoj osady v kolorovaných perokresbách. Historické výtvarné seriály venoval aj Tatranskej Polianke a Tatranským Matliarom. Pre niekdajšiu expozíciu popradského múzea vytvoril pozadia diorám s typickou tatranskou zverou. Köszeghy bol aktívny horolezec. Dobre poznal Tatry, talianske, rakúske i švajčiarske Alpy. Prírodné krásy hôr propagoval v tlači i mnohými prednáškami, ktoré spestroval vlastnými diapozitívmi“ (Bohuš 1977, s. 30)¹.

3. február

Husz (Huss), Vojtech (Béla) Ján

„botanik, mikrobiológ (3. 2. 1892 Veľká-Poprad – 15. 7. 1954 Budapešť). Biológiu vyštudoval na univerzite v Budapešti. V rokoch 1915 – 1917 bol asistentom na univerzite, v roku 1922 bol spolupracovníkom Ústavu výživy a patológie rastlín, v roku 1929 už vedúcim Katedry patológie rastlín na Záhradníckom ústave. V roku 1936 sa stal profesorom na hospodárskej fakulte Vysokej školy technickej a v roku 1946 vedúcim Katedry rastlinnej patológie a Ústavu ochrany rastlín na Vysokej škole poľnohospodárskej. Pracovníkom Výskumného ústavu ochrany rastlín v Budapešti sa stal v roku 1949. Venoval sa hlavne výskumu hubovitých chorôb kultúrnych rastlín, bol autorom a spoluautorom mnohých monografických prác, publikoval okolo 400 štúdií a článkov v odborných časopisoch. Opísal v nich aj niektoré mikroskopické huby Tatier a Spiša“ (Kollárová 2004, s. 93)².

¹ BOHUŠ, Ivan. Kto bol kto vo Vysokých Tatrách. 1977.

² KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

3. február

Tököli (Thököly), Šebastián

„barón, majiteľ Kežmarského hradu (okolo roku 1540 Timisoara (Rumunsko) – 3. 2. 1607 Kežmarok). Rodina pochádzala údajne z povodia Dunaja. Najstarším známym príslušníkom tohto rodu bol Ján (+ 1446), vlajkonosičom kráľa Mateja Korvína. Šebastián mal byť jeho pravnuke – pochádzal údajne z Temešváru, no usadil sa v Trnave, kde obchodoval s vínom a koňmi, nahonobil si veľký majetok. Roku 1572 získal zemiansky erb – tvoril ho lev (leopard?, tiger?) s tasenou šablou, to isté bolo na klenote. Výhodnou ženbou sa dostal medzi šľachtické rody. Keďže istý čas bojoval aj proti Turkom, získal r. 1598 titul baróna. Ku kežmarskému hradu a nezákonne aj k mestu Kežmarok sa dostal zálohovaním: dostal ho do zálohu od Alberta Laskeho, ktorému r. 1579 vypožičal 42 000 zlatých. Šebastián bol taký bohatý, že požičiaval peniaze aj samotnému cisárskemu dvoru! Peniaze si požičal od neho aj Ján Rueber – kapitán Horného Uhorska, ktorému bol Lasky tiež dlžný. Keďže ani jeden dlžník peniaze nezložil do r. 1583, kežmarským zemepánom sa stal Šebastián Tököli. Lasky sa pokúsil o vzburu mešťanov, ale hradnému pánovi prišla pomoc. Všetci museli odprisahať vernosť svojmu novému pánovi Šebastiánovi Tökölimu. Lasky odišiel do Poľska. Pre mesto nastalo obdobie veľkého politického a hospodárskeho úpadku. Obyvateľstvo, ktoré muselo platiť dane zemepánovi, ale aj panovníkovi, pre veľkú chudobu muselo zálohovať z Kostola sv. Kríža organ a klenoty z radnice. Začali upadať aj cechy, remeselníci museli zadarmo pracovať na hrade a zadarmo naň dovážať svoj tovar, bez vedomia zemepána nemohli prísť do kežmarskej školy žiadni učitelia, ba bez jeho vedomia nebolo možné voliť vlastného richtára a pod. Hrad bol paradoxne v tomto období opäť centrom kultúrneho života spišskej inteligencie a šľachty. Šebastián bol dvakrát ženatý, mal 14 detí, no prežili ho len štyri. Bol pochovaný v rodinnej hrobke v blízkosti hlavného oltára Kostola sv. Kríža v Kežmarku, ktorý v tom čase patril protestantom“ (Baráthová 2009, s. 287)³.

4. február

Spóner, Andrej (Ándor)

„verejný činiteľ, právnik, poslanec, prekladateľ, statkár (4. 2. 1842 Veľká Lomnica – 22. 11. 1917 Veľká Lomnica). Andrej Spóner študoval na lýceu v Kežmarku, právo na univerzite v Pešti, roku 1865 získal titul doktora práv. Roku 1867 sa stal súdnym notárom Spišskej stolice, sídlil v Levoči, ale po štyroch rokoch sa vrátil domov na svoj statok – v ten istý rok 1871 sa stal čestným hlavným stoličným notárom. Jeho záujmy boli rôznorodé. Podobne ako jeho otec bol členom Spišského hospodárskeho spolku a v tomto odbore publikoval aj veľa odborných článkov. Napodiv miloval aj krásnu literatúru a prekladal maďarských autorov do nemčiny a nemeckých do maďarčiny. Bol aj členom turistického a ochranárskeho Uhorského karpatského spolku. Patril k výborným šachistom – bol priekopníkom kompozičného šachu. Svoje skladby uverejňoval aj v zahraničných šachových časopisoch. Pracoval aj v politike – v roku 1878 – 1883 bol poslancom uhorského snemu podobne ako predtým jeho otec. Zapájal sa aj do činnosti evanjelickej cirkvi“ (Labuda 2008, s. 436)⁴.

³ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009). 2009.

⁴ LABUDA, Vladimír a Michal ŠMÁLIK. Dejiny Veľkej Lomnice. 2008.

5. február

Nitka, Miroslav

„organizátor telesnej výchovy a športu, zaslúžilý tréner (28. 3. 1932 Strážske – 5. 2. 1982 Poprad, pochovaný v Bratislave). Študoval na gymnáziu v Michalovciach a na Fakulte telesnej výchovy a športu Karlovej univerzity v Prahe. V rokoch 1952 – 1953 pôsobil ako učiteľ na Odbornom učilišti štátnych pracovných záloh v Ostrave, v rokoch 1953 – 1956 bol pracovníkom dobrovoľnej športovej organizácie Sokol, v rokoch 1956 – 1957 slovenského prípravného výboru jednotnej telovýchovnej organizácie, v rokoch 1957 – 1960 SÚV ČSZTV, v rokoch 1972 – 1978 bol riaditeľom Športhotela Rapid v Bratislave. Od roku 1960 bol trénerom ľadového hokeja z povolania. V rokoch 1960 – 1962 pracoval ako tréner reprezentačného mužstva Bulharska, v rokoch 1962 – 1965 TJ Dukla Košice, 1965 – 1968 švajčiarskeho EHC Vips, 1968 – 1970 ZVL Žilina, 1970 – 1971 ZPA Prešov, 1971 – 1972 Medveščak Záhreb, od roku 1978 VSŽ Košice a PS Poprad. Najväčšie úspechy dosiahol v mládežníckom hokeji. Bol trénerom všetkých dorasteneckých kategórií československých reprezentačných mužstiev. Dorastenci Slovana CHZJD Bratislava získali pod jeho vedením v rokoch 1973 – 1976 tituly majstra ČSSR. Vychoval rad ligových hráčov a československých reprezentantov. Pôsobil ako predseda trénerskej rady Výboru zväzu ľadového hokeja SÚV ČSZTV, v roku 1972 získal titul zaslúžilý tréner“ (Kollárová 2004, s. 154)⁵.

8. február

Králiková, Anna (rod. Komiňáková)

„učiteľka, okresná školská inšpektorka, autorka učebníc pre ZŠ (8. 2. 1917 Malý Slavkov – 11. 3. 1973 Bratislava). Po absolvovaní Učiteľského ústavu v Levoči pôsobila ako učiteľka na základných školách v Kravanoch, Šuňave, Podhorí, okr. Žilina a Matejovciach. Od roku 1960 až do svojej smrti pôsobila ako okresná školská inšpektorka pre základné a materské školy. Bola členkou Slovenskej pedagogickej spoločnosti pri SAV, spoluautorkou a recenzentkou učebníc pre základné školy a autorkou metodiky pre materské školy. Bola pravidelnou dopisovateľkou do Učiteľských novín a odborne spolupracovala s PF UPJŠ v Prešove na rôznych výskumných prácach. Bola nositeľkou titulu Vzorný učiteľ a pamätnej medaily J. A. Komenského. Za svoju činnosť v Československom Červenom kríži jej bol udelený odznak ČSČK 1., 2. a 3. stupňa“ (Kollárová 2004, s. 118)⁶.

8. február

Sucháneč, Karol

„organizátor športu, ekonóm (8. 2. 1917 Malé Leváre, okr. Senica – 10. 11. 1980 Poprad). Študoval na obchodnej akadémii, potom popri zamestnaní na VŠE v Bratislave. Stal sa inžinierom a pracoval ako úradník Tatrabanky v Bratislave, od

⁵ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

⁶ KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. Biografický slovník mesta Poprad. 2004.

roku 1941 bol hlavným účtovníkom, v roku 1944 sa stal riaditeľom štátnych kúpeľov v Tatranskej Lomnici, od r. 1951 – 1957 bol riaditeľom štátnych kúpeľov v Trenčianskych Tepliciach, v rokoch 1957 – 1980 na Štrbskom Plese. Po príchode do Vysokých Tatier sa najprv ako aktívny športovec (r. 1952 bol majster republiky v dvojsedadlových boboch), potom ako organizátor sa zaslúžil o rozvoj zimných športov. Na významných podujatiach bol spoluorganizátorom (majstrovstiev Slovenska a Česko-Slovenska, Veľkej ceny Slovenska v zjazdovom lyžovaní atď.). V rokoch 1957 – 1980 sa stal predsedom organizačného výboru Tatranského pohára, podpredsedom organizačného výboru Majstrovstiev sveta v klasických lyžiarskych disciplínach 1970 vo Vysokých Tatrách. Získal niekoľko ocenení: Zlatý odznak Medzinárodnej lyžiarskej federácie (FIS), Za zásluhy o rozvoj československej výchovy 1. stupňa, v roku 1977 Tyršovu medailu“ (Maťovčík 1992, s. 380-381)⁷.

10. február

Mauksch, Tomáš

„zakladateľ tatranskej floristiky, klimatológie, metereológie a Starého Smokovca (20. 12. 1749 Kežmarok – 10. 2. 1832 Kežmarok). Študoval na Lýceu v Kežmarku. Medzitým však, aby si osvojil maďarčinu, študoval dva roky v Šarišskom Potoku. V rokoch 1772 – 1773 študoval v Lipsku teológiu. Po návrate domov bol určitý čas vychovávateľom, potom sa stal direktorom kežmarského lýcea. V rokoch 1784 – 1786 bol farárom v Bardejove, potom vo Veľkom Slavkove, kde naplno rozvinul svoju botanickú činnosť. Botanizoval na viacerých miestach Vysokých Tatier. Vo Veľkom Slavkove prijal anglického lekára a prírodovedca R. Townsona, ktorého sprevádzal na viacerých exkurziách. Roku 1795 navštívil T. Maukscha spolu s grófom F. A. Waldsteinom botanik P. Kitaibel. Maukschovo meno ako nadaného floristu sa stalo známe aj tým, že obohacoval zásielkami rastlín botanickú záhradu v Pešti. Vďaka tomu sa T. Mauksch dostal medzi tých botanikov, ktorých Miestodržiteľská rada roku 1800 úradne vyzvala, aby robil v príslušných regiónoch výskumy. Začiatkom 19. storočia sa zriekol fary vo Veľkom Slavkove a vrátil sa do Kežmarku, kde sa venoval obchodovaniu s vínom. J. Szinnyei píše, že roku 1801 objavil T. Mauksch v okolí Veľkého Slavkova použiteľné kamenné uhlie. T. Mauksch sám málo publikoval, zanechal však niekoľko rukopisov. Roku 1834 vydal Karol Rummy Zoznam a popis karpatských pečiarok v Spišskej župe v Uhorsku. Rummy pripravil do tlače aj Maukschov rukopis Sprievodca cez spišské Karpaty, ale nevyšiel a po smrti Rummyho sa stal s celou jeho knižnicou majetkom Uhorskej akadémie vied. V tejto práci Mauksch opísal vyše 1 500 druhov rastlín zo severnej časti Spiša. T. Mauksch sa zaoberal aj meteorológiou, mineralógiou a históriou. Na svojich cestách po Vysokých Tatrách si všimol aj počasie. V rokoch 1794 – 1795 uverejnil štúdiu o počasí na Spiši. Zhrnul v nej svoje bohaté skúsenosti a mnohé pozorovania uverejnil ako prvý. Roku 1820 vyšla ďalšia Maukschova štúdia O vetroch na Spiši“ (Tibenský 1986, s. 336-337)⁸.

⁷ MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. Slovenský biografický slovník R-Š: (od roku 833 do roku 1990). 1992.

⁸ TIBENSKÝ, Ján a kolektív. Priekopníci vedy a techniky na Slovensku. 1986.

10. február

Schwarz, Karol Viliam

„básnik, právnik (? 1815 Kežmarok – 10. 2. 1882 Kežmarok). Študoval na ľudovej škole a ev. lýceu v Kežmarku a potom právo na akadémii v Debrecíne. Roku 1839 získal právnický diplom v Budapešti a stal sa hlavným mestským notárom v Kežmarku, potom advokátom. Počas revolúcie 1848/1849 bol organizátorom kežmarskej národnej gardy a jej vojenským plukovním sudcom. Rakúska vláda mu za to zakázala vykonávať advokátsku prax, povolenie dostal znovu až v roku 1852. Roku 1859 znovu bojoval proti cisársko-kráľovskému patentu za evanjelickú samosprávu a slobodu. Bol školským a cirkevným inšpektorom nemeckej evanjelickej cirkvi a správcom evanjelického lýcea v Kežmarku. Jeho posmrtná zbierka básní *Auswahl aus dem poetischen Nachlaß von Karl Schwarz* (Výber z poetickej pozostalosti Karla Schwarza, Kežmarok 1883), sa vyznačuje slušnou formou, svižnosťou a hojnosťou nápadov“ (Baráthová 2009, s. 250)⁹.

14. február

Sekelj (Szekély), Tibor

„spisovateľ, cestovateľ, esperantista, právnik, muzeológ, jazykovedec, etnograf (14. 2. 1912 Spišská Sobota-Poprad – 20. 9. 1988 Subotica, Juhoslávia). Keď mal Tibor tri mesiace, rodina sa presťahovala do dediny Čenej, patriacej vtedy južnému Uhorsku (dnes je v Rumunsku), kde prežil desať rokov. V roku 1922 nasledovalo sťahovanie do mesta Kikinda v Juhoslávii, kde začal štúdium na gymnáziu. Posledné tri ročníky ukončil v Nikšiči (Čierna Hora). Na pranie otca začal ako 17-ročný študovať právo na univerzite v Záhrebe, vo veku 21 rokov získal právnický diplom a patrilo tak k trom najmladším absolventom fakulty. V Záhrebe sa zároveň prihlásil na kurz esperanta. Vtedy už okrem maďarčiny a srbochorvátčiny ovládal aj nemecký a francúzsky jazyk. Venoval sa aj štúdiu maliarstva, sochárstva i žurnalistiky. Ako 25-ročný sa dostal k filmu. Po krátkej kariére filmového dramaturga emigroval v roku 1939 do Argentíny, potom aj do iných krajín Latinskej Ameriky. Len čo tam však prišiel, vypukla druhá svetová vojna. Aby sa uživil, maľoval na ulici portréty okoloidúcich, napísal sériu článkov o juhoslovanských emigrantoch pre záhrebské noviny. Rok po príchode do Buenos Aires ovládal už dostatočne španielčinu, takže mohol spolupracovať s niekoľkými časopismi. Nakoniec sám začal vydávať revue *Geografia* revuo venované cestám a bádaniam. Z jeho ciest vynikajú dva výstupy na najvyššiu horu Ameriky – Aconcaguu, cesta cez Mato Grosso, cez Amazóniu, výstup na sopku Izalka v Salvadore, prechod štrnásť km dlhou riekou San Heronym v Mexiku. O mnohých zážitkoch napísal knihy. Medzičasom Tibor Sekelj vyštudoval etnológiu na univerzite v Buenos Aires a stal sa magistrom muzeologických vied na univerzite v Záhrebe. V roku 1954 sa vrátil z Ameriky do Juhoslávie, odkiaľ podnikol niekoľko ciest Áziou, Afrikou, Austráliou atď. Počas svojich ciest a pobytov medzi rôznymi skupinami ľudí sa Sekelj zaoberal etnologickými, antropologickými a lingvistikými štúdiami. Avšak jeho hlavným zámerom bola komunikácia s ľuďmi rôznych kultúr, zbierka poznatkov o ich živote a ich následné odovzdávanie čitateľom prostredníctvom kníh, článkov, prednášok, dokumentárnych filmov. Aby sa mohol dorozumieť s domorodcami, naučil sa okolo 25 rečí, z toho 9 trvale používal. Tibor Sekelj založil

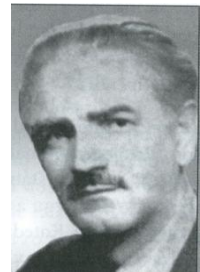
⁹ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSKÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. 2009.

Medzinárodnú komisiu pre usporiadanie zemepisných mien, Medzinárodný esperantský inštitút, Zväz esperantských spisovateľov, približne 40 miestnych a niekoľko zemských esperantských zväzov. Túlal sa po 90 krajinách na piatich kontinentoch, Spišskú Sobotu navštívil trikrát. V posledných rokoch života bol riaditeľom Múzea v Subotici“ (Anonym (buš) 2000, s. 5)¹⁰.

16. február

Genersich, Ernest

„hudobný skladateľ (16. 2. 1902 Kežmarok – 7. 5. 1956 Bratislava, pochovaný v Kežmarku). Narodil sa ako 11. (posledné) dieťa riaditeľa kežmarskej škrobárne Aladára Alfréda Genersicha a Irmu Genersichovej, rodenej Henschovej. Vychodil štyri triedy ľudovej školy, päť tried kežmarského gymnázia. Od roku 1917 navštevoval Vyššiu obchodnú školu v Kežmarku, maturoval r. 1920 v Košiciach a v r. 1921 absolvoval Vyššiu tkáčsku školu v Kežmarku. Po celý život pracoval ako úradník. V roku 1934 prichádza do Bratislavy. Niekoľko rokov býval vo vile svojho brata Štefana. Patril medzi zakladajúce osobnosti vzniku a rozvoja slovenskej populárnej a tanečnej hudby v 30. a 40. rokoch 20. storočia. Na klavíri sa učil hrať súkromne, bol hudobným samoukom. Po príchode do Bratislavy sa zoznámil s Gejzom Dusíkom, Jankom Pelikánom, Tiborom Lengyelom, Otom Kaušitzom, Pavlom Braxatorisom, Františkom Krištofom Veselým a s ďalšími osobnosťami vtedajšieho hudobného života. Genersich formoval ľudový fox a výrazne prispel k tvorbe slovenského tanga. Jeho skladby vynikali sviežimi hudobnými nápadmi a patria do zlatého fondu slovenskej tanečnej hudby, napríklad foxtrotu: V nedeľu mám malé randevu, Milá moja ..., Dnes až do rána, Ďurko až do rána, Ďurko, pod..., Pôjdeme dnes a nádherné tango Prečo tak pozde, krásna pani? Z jeho tvorby bolo vydaných tlačou (v notách) 27 skladieb, z nich najznámejšie sú z r. 1935-1956“ (Baráthová 2009, s. 100)¹¹.

16. február

Scholtz, Emil Albert

„podnikateľ (10. 10. 1910 Matejovce – 16. 2. 2002 Kostnica (Nemecko), urna bola uložená v rodinnej hrobke v Matejovciach 4. 4. 2002). Bol synom Viktora Emila Scholtza. Absolvoval Obchodnú akadémiu a inžinierske štúdium. Do rodinnej firmy C. A. Scholtza (Tatramatu) nastúpil v roku 1941 po smrti strýka Karola Alberta a otca Viktora Emila Scholtzovcov. Spolu s ďalšími spoluvlastníkmi vykonal zmenu v registrácii firmy. Z verejnej obchodnej spoločnosti založenej v 20. rokoch minulého storočia sa stala účastnícka spoločnosť. Emil Albert Scholtz dva dni pred príchodom Červenej armády emigroval do Nemecka. 27. 10. 1945 bola fabrika v dôsledku Benešových dekrétov znárodnená a podnik C. A. Scholtz zanikol“ (Argalács 2015, s. 41)¹².

¹⁰ ANONYM (buš). Z osudov nášho známeho rodáka. 2000.

¹¹ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. 2009.

¹² ARGALÁCS, Mikuláš a Iveta KONTRÍKOVÁ. *Od C. A. Scholtza po Tatramat*. 2015.

17. február

Babony, Anton

„vodič, hokejový brankár, rozhodca (20. 12. 1917 Stráže-Poprad – 17. 2. 1972 Poprad). Základnú školu absolvoval v Strážach, v Poprade sa vyučil za autoelektrotechnika. V roku 1941 bol odvelený na východný front priamo do bojov o Kyjev, ako vojak Slovenskej armády zachránil pred popravou študentku Lýdiu Šarajevskú a pomohol viacerým ľuďom. Ako príslušník 1. československej armády na Slovensku bojoval v SNP, bol zajatý a väznený v nemeckých koncentračných táboroch ako politický väzeň. Oslobodila ho americká armáda, čo mu bolo neskôr na príťaž. Po vojne pracoval ako policajt v Poprade, ale v roku 1949 v čase nástupu komunizmu sa rozhodol z tohto postu odísť. Pracoval v popradskom pivovare, Inštalatéri Poprad a nakoniec popradskej Vagónke. Známy je jeho mimoriadny vzťah k hokeju. V rokoch 1939 – 1959 bol popradským reprezentantom, rozhodcom a trénerom. Pôsobil ako brankár v majstrovskom hokejovom klube HC Tatry. Podieľal sa na výstavbe prvej ľadovej plochy v Poprade. Hokej aktívne hrával do roku 1953 a lásku k tomuto športu vštepoval svojim deťom a hokejovým zverencom. Bol medzi nimi i Július Šupler“ (Anonym (mar) 2016, s. 1-2)¹³.

17. február

Fábri (Fábry), Jakub

„remeselník, zlatokop (8. 5. 1740 Kežmarok – 17. 2. 1817 Kežmarok). Čižmarska rodina Fábry žila v Kežmarku už v 17. storočí. Aj Jakub bol vyučený čižmár, ale viac ho priťahovali Tatry a túžba nájsť v nich drahé kovy: zlato, striebro. Spolu so synmi Jakubom a Danielom kopali v Medených lávkach – tam ťažili medenú rudu. Všetci traja sa stali kvôli svojim vedomostiam a znalostiam o Tatrách horskými vodcami. Jakub Fábry mal byť prvým známym človekom, ktorý zdolal „Deda“ – ako kedysi nazývali Lomnický štít (vtedy bol považovaný za najvyšší štít), malo sa tak stať v období rokov 1760-1790“ (Baráthová 2009, s. 84)¹⁴. „Je takmer isté, že pred Angličanom (Robertom Towsonom) stáli na končiarí Lomnického štítu už kežmarskí obuvníci Fábryovci, ktorí sa v letných mesiacoch už niekoľko rokov pokúšali o banícke šťastie na severných svahoch tejto hory. Narúbanú rudu znášali na chrbtoch zo svojho „revíru“ na Medených lávkach cez Nemecký rebrík Malého Kežmarského štítu do prístrešku pri Zelenom plese, kde z nej vytriedili obsah malachitu a kúsočkov striebra. Jakub Fábry sám rozchyroval, že bol na končiarí Deda. Ale ani on netvrdil, že bol na ňom prvý. Fábryovci schádzali z Medených lávk aj cez Veľkú zmrzlú dolinu a poznali cestu z Lomnického štítu cez Lomnické sedlo do Skalnatej doliny“ (Bohuš 2012, s. 42)¹⁵.

¹³ ANONYM (mar). Na budove zimného štadióna odhalili pamätnú tabuľu. 2016.

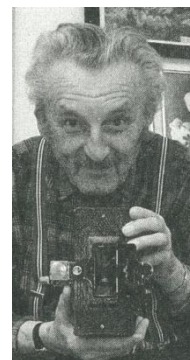
¹⁴ BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. 2009.

¹⁵ BOHUŠ, Ivan. *Tatranské štíty a ľudia*. 2012.

19. február

Košťal, Vladimír

„fotograf (19. 2. 1912 Stará Turá - ? 2001 Tatranská Lomnica). Detstvo prežil v Bratislave, kde sa v rokoch 1926 – 1929 vyučil za fotografa. Po roku odišiel do Nových Zámkov, kde vo svojej profesii pôsobil od roku 1937. Odtiaľ (už s manželkou) prichádza do Vysokých Tatier. Usadil sa v Tatranskej Lomnici, kde získal vlastný ateliér. Spočiatku v budove dnešného Kníhkupectva a informačného centra, neskôr v prízemných priestoroch vtedy reprezentačného a prosperujúceho hotela Lomnica. Vladimír Košťal vedel využiť prostredie, v ktorom sa natrvalo usadil. Často fotografoval turistov s tatranskými štítmi v pozadí. Fotografiu predával za tri koruny. Nízku cenu kompenzoval neobyčajnou aktivitou. Predané fotografie počítal na stovky. Okrem toho ho čoraz častejšie pozývali „zvečniť“ významných hostí tatranských osád, rôzne spoločenské a športové podujatia. Ako fotograf – dokumentarista nechýbal v roku 1937 ani pri prvých skúšobných jazdách visutej lanovky z Tatranskej Lomnice k Skalnatému plesu. Mal však aj iné ambície. Svoju remeselnícku zručnosť vedel skĺbiť s výtvarným cítením. Pohodlie ateliéru a istoty fotografovania na objednávky striedal s prácou vo vysokohorskom prostredí. O jeho dobrej kondícii svedčí skutočnosť, že výstroj, ktorú nosil do hôr vážila takmer 25 kg. Vlastnil niekoľko fotoaparátov. Technickým unikátom bol panoramatický Kodak 6 x 18 cm z roku 1894, ktorý mu spoľahlivo slúžil až do konca jeho profesionálnej kariéry. V jeho tvorbe sa prelínala dokumentárna a výtvarná fotografia. Zaujímavú časť jeho tvorby tvoria snímky horolezcov, účastníkov Prvého zimného kolektívneho prechodu hlavného hrebeňa Vysokých Tatier v roku 1955, či zo záchranných akcií Tatranskej horskej služby. Okrem Tatier snímaj aj kultúrno-historické pamiatky Spiša a momentky zo života a práce podtatranského ľudu. V roku 1950 bolo V. Košťalovi zrušené „Foto centrum“ ako súkromného podniku. Po znárodnení Vladimír Košťal neprijal možnosť robiť fotografa v Komunálnom podniku. Radšej sa živil ako slobodný umelec, čo bolo v tom období dosť „problematické“. Po niekoľkých rokoch mu Štátna bezpečnosť zhabala množstvo negatívov, na ktorých boli aj cenné dokumentárne zábery z obdobia vojnového Slovenského štátu. Medzi inými aj snímky zo slávnostného otvorenia horného úseku lanovej dráhy na Lomnický štít v roku 1941, ktorého sa zúčastnil aj prezident vtedajšieho Slovenského štátu Jozef Tiso. Ešte krátko po vojne, ako jediný na Slovensku, vyvolával (pod firmou Foto Kino Košťal) celulooidové 35 mm filmy pre filmových amatérov. Bol jedným z priekopníkov farebnej fotografie v bývalom Československu. Jeho knižnou prvotinou bol v roku 1955 fotoalbum Vysoké Tatry. Podieľal sa na jeho príprave ako autor 129 obrázkov a ako zostavovateľ, nakoľko bolo v ňom použitých aj ďalších 110 fotografií od osemnástich spoluautorov. V roku 1959 v spoluautorstve s Oldřichom Staněkom prepožičal svoje farebné snímky do reprezentačnej publikácie Tatranský pozdrav. V roku 1967 mu vyšiel fotoalbum Vysoké Tatry, v roku 1969 publikácie Pieniny a Spišská Nová Ves – 700 rokov. Ako spoluautor sa podieľal na príprave vyše štyridsiatich knižných titulov propagujúcich Tatry, Slovensko a bývalé Československo. Roku 1954 ho prijali do Zväzu slovenských výtvarných umelcov. Roku 1970 mu Mestský národný výbor Vysoké Tatry v Starom Smokovci udelil Uznanie a Pamätnú plaketu za zásluhy o rozvoj Vysokých Tatier 1945 – 1970 a Organizačný výbor MS 1970 vo Vysokých Tatrách mu udelil diplom za dokumentačnú a propagačnú činnosť. Vladimír Košťal sa venoval profesionálnej fotografii do roku 1976. Fotoaparáty však „nepustil z rúk“ ani potom. Vďačnými námetmi sa mu stali najmä dve vnučky“ (Bohuš 2012, s. 7 a 9)¹⁶.

¹⁶ BOHUŠ ml., Ivan. Spomienka na fotografa Tatier Vladimíra Košťala. 2012.

20. február

Mayer (Meier), Ján Juraj

„obchodník, mecén (19. 1. 1786 Ľubica – 20. 2. 1877 Ľubica). Navštevoval ľudovú školu v Ľubici, študoval na stredných školách v Kežmarku a v Sighet (Rumunsku), vyučil sa za kožušníka. Počas 3-ročnej vandrovky pracoval v Prešove, v Košiciach a v Miškovci, 1807-1811 pôsobil v Sasku, Durínsku, v Berlíne a v Braunschweigu, krátko v Prahe, v rokoch 1812-1814 bol obchodným pomocníkom fy Nébé v Paríži, od roku 1814 bol obchodníkom, neskôr spoločníkom v fy Bitner v Londýne, od roku 1855 bol na odpočinku. V roku 1863 sa vrátil do Ľubice, v rokoch 1864 a 1873-1875 bol opäť v Anglicku, ale od roku 1875 žil v Ľubici. Bol úspešným obchodníkom a podnikateľom, majiteľom nájomných domov v Londýne. Stal sa zakladateľom podporného spolku na pomoc uhorským emigrantom, podporoval lýceum a materskú školu v Kežmarku“ (Maťovčík 1990, s. 125)¹⁷.

20. február

Michalko (pseud. Dorin, Milko), Ján

„osvetový pracovník, publicista, prekladateľ, učiteľ (12. 9. 1907 Mengusovce – 20. 2. 1982 Poprad, pochovaný v Mengusovciach). V r. 1913 – 1918 navštevoval gymnázium v Liptovskom Mikuláši, v rokoch 1922 – 1923 študoval na učiteľskom ústave v Prešove a v r. 1923 – 1926 v Modre. Roku 1930 získal spôsobilosť vyučovať na ľudových a v roku 1934 na meštianskych školách. V roku 1948 absolvoval kurz modelového lietania a získal oprávnenie vyučovať náuku o letectve na školách 2. stupňa. V rokoch 1926 – 1927 bol učiteľom v Čope, v r. 1929 na Turej Lúke – Malejove, v r. 1930 v Rožňave, v r. 1930 – 1940 na menšinových slovenských školách v Gornej Mitropolji a Brašljanici (Bulharsko), neskôr vyučoval aj v Spišských Vlachoch, Košiciach a v rokoch 1959 – 1967 bol učiteľom a zástupcom riaditeľa základnej školy vo Svite. Od roku 1967 bol na dôchodku. Ján Michalko bol aktívny kultúrnoosvetový pracovník, organizátor, herec a režisér ochotníckeho divadla, v ktorom dosiahol významné úspechy v Bulharsku a v Spišských Vlachoch. V Gornej Mitropolji sa pričínal o vznik sokolskej organizácie (s J. Švecom), od roku 1932 – 1936 bol zberateľom slovenských ľudových piesní medzi krajanmi. Od r. 1940 sa stal spoluorganizátorom a pracovníkom protifašistického hnutia na Spiši. Od roku 1945 bol vedúcim literárneho oddelenia a vysielania pre vojakov v československom rozhlase v Košiciach, externe spolupracoval s MS v Martine a ŠVK v Košiciach ako excerptor slovacík z bulharskej a krajskej tlače. Jeho literárnu činnosť hlavnou mierou ovplyvnil pobyt v Bulharsku. Od roku 1933 uverejňoval úvahy, články a správy kultúrno-politického charakteru v časopisoch New Yorkský denník, Československý odboj, Čechoslovák atď. V knihe Naši v Bulharsku zhrnul historiografické aspekty slovenskej a českej emigrácie v Bulharsku, priblížil ich život, sociálne vzťahy a mentalitu tamojších krajských kolónií. Pripravovanú monografiu Mengusoviec nedokončil. Od roku 1940 písal hry a scénky pre mládež a scénické pásma, niektoré z nich sa vysielali v košickom rozhlase. Podstatnú časť jeho literárnej aktivity v období 1942 – 1964 tvorili preklady z tvorby popredných bulharských autorov“ (Maťovčík 1990, s. 171 – 172)¹⁸.

¹⁷ MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990). 1990.

¹⁸ MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990). 1990.

22. február

Pitoňák, Matej

„výrobca hudobných nástrojov, umelecký remeselník (22. 2. 1902 Ždiar – 8. 12. 1970 Ždiar). Základnú školu navštevoval v Ždiari, kde bol pastierom a roľníkom“ (Maťovčík 1990, s. 474)¹⁹. „Matej Pitoňák bol výborným muzikantom, mával svoju „bandu“, s ktorou vystupoval na mnohých folkloristických festivaloch doma i v zahraničí, vyrábala charakteristické horalské javorové zlobcoki (husličky), vyrábala drumble, na ktorých rád hrával; nemenej známe boli jeho rezbárske výrobky, najmä ždiarske valašky (bohato zdobené vybijaním). Pitoňák sa venoval aj poľnohospodárstvu. Poznal nielen nepreberné množstvo horalských ľudových piesní, ale rovnako dobre vedel zahrať na svojich obľúbených husličkách, ako i zacifrovať v tanci, či zahrať na drumbli. Súčasne bol aj výborným rozprávačom, ktorý dal rozprávke, povesti, príhode zo života či humornému rozprávaniu mimoriadny dramatický spád. Matej Pitoňák dlhé roky spolupracoval a dodával svoje výrobky Ústrediu ľudovej umeleckej výroby v Bratislave. Vystupoval vo viacerých filmoch a nejednu etnograf či folklorista našiel v ňom inteligentného a pohotového informátora, ktorý si vedel vždy nájsť čas pre výskumníka“ (Sulitka 1971, s. 504)²⁰.

23. február

Berzeviczy, Gregor František

„národohospodár, publicista (15. 6. 1763 Veľká Lomnica – 23. 2. 1822 Veľká Lomnica). Gregor študoval na lýceu v Kežmarku klasické jazyky, filozofiu a právo, prax vykonával u svojho strýka Imricha. Z Kežmarku odišiel študovať právo na peštiansku univerzitu, ktorú absolvoval roku 1783 a získal advokátsky diplom. Po skončení práva začal pracovať na kráľovskom súde v Budíne. Ostal tu však len rok, potom odišiel na univerzitu do nemeckého Göttingenu, kde študoval v rokoch 1784 – 1786 právo, ekonómiu, filozofiu, štatistiku i cudzie jazyky. Venoval sa dokonca aj výtvarnému umeniu a hudbe – sám dobre hral na husliach. Miloval aj divadlo – v roku 1794 založil základinu na podporu divadelného umenia vo výške 1000 zlatých. V snahe čo najviac spoznať svet cestoval po Nemecku, Francúzsku, Holandsku a Anglicku, neskôr sa dostal aj do Poľska. Pre finančné problémy sa vrátil domov v snahe nájsť si stálu prácu. V rokoch 1788 – 1792 pracoval ako civilný komisár v armáde, napokon v rokoch 1792 – 1795 sa stal koncipientom, neskôr referentom miestodržiteľskej rady v Budíne. Pobyt v centre Uhorska sa mu mohol stať osudný a mohol skončiť na popraviske pod mečom kata. Gregor Berzeviczy ako prívrženec reforiem cisára Jozefa II – tu spoznal idey uhorských jakobínov pod vedením Ignáca Martinovicha a niet pochyby o tom, že sa stal ich prívržencom. Neskôr bolo jakobínske hnutie odhalené a jeho predstavitelia boli popravení. O tejto udalosti Berzeviczy napísal dielko Kráľovský proces v Uhorsku 1795. V roku 1802 sa stal členom korešpondentom Kráľovskej učenej spoločnosti v Göttingene. V Lomnici mal Berzeviczy relatívne pokoj a svoj čas využíval hlavne na pozorovanie diania okolo seba a na svoju vedeckú činnosť. V roku 1797 vydal v Levoči prvú národohospodársku prácu v Uhorsku O obchode a priemysle Uhorska. V roku 1806 vydal opäť v Levoči ďalšiu knihu

¹⁹ MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENÍČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK. *Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990)*. 1990.

²⁰ SULITKA, Andrej. Za ľudovým umelcom Matejom Pitoňákom zo Ždiaru. 1971.

O postavení a povahe roľníkov v Uhorsku – v skutočnosti prvú monografiu o poddaných. Jeho ďalšie publikácie boli v roku 1808 *Názory na ázijsko-európsky obchod* a v roku 1814 *Rozšírenie obchodu so Severom*, kde zvýraznil význam lodnej dopravy a priekopnícky navrhol prepojiť európske rieky kanálmi. Berzeviczyho diela a myšlienky popudzovali nielen šľachtické, ale predovšetkým vládnuce kruhy. Možno aj z tých dôvodov mu nemohlo vyjsť jeho hlavné dielo *O politickej ekonómii* – prvé vedecké dielo v tomto odbore. Ešte v roku 1801 sa stal cirkevným a školským dozorcom Potiského dištriktu evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. V roku 1813 bol jedným zo zostavovateľov nového školského poriadku kežmarského lýcea. Berzeviczy bol priekopníkom a propagátorom tatranskej turistiky a mnohých učencov či šľachtické osobnosti povodil po Tatrách“ (Labuda 2008, s. 425-427)²¹.

23. február

Nitsch, Jakub

„gróf provincie 16 spišských miest, advokát (14. 4. 1807 Stráže pod Tatrami – 23. 2. 1867 Spišská Nová Ves). Základné vzdelanie získal v Strážach. Po štúdiách sa vrátil do Stráží, oženil sa s Teréziou Záborskou a vykonával advokátsku činnosť v Poprade. Bol veľmi dobrým, zásadovým a rozhodným advokátom, tešil sa všeobecnej úcte. Po vydaní Októbrového diplomu v roku 1860 bol zvolený za grófa provincie 16 spišských miest a pričínal sa o jej obnovenie s vlastnou samosprávou a súdnictvom“ (Kollárová 2004, s. 154)²².

23. február

Rainer, Ján Juraj

„podnikateľ, mecenáš (3. 4. 1800 Spišská Sobota-Poprad – 23. 2. 1872 Spišská Sobota-Poprad). Pochádzal z pomerne skromných pomerov, z rodiny neveľmi zámožného mäsiara. Začas aj navštevoval kežmarské gymnázium, potom sa však vrátil k remeslu svojho otca. Rozhodujúcim krokom v jeho živote bol však zrejme sobáš s podnikavou Alžbetou Bartschovou, tiež zo Spišskej Soboty. Niekoľko rokov spoločne spravovali hostinec v Poprade, od roku 1833 potom celé tri desaťročia osadu Smokovec. Skrášľil tam prostredie, do ktorého mali potenciálni hostia prísť. Nechal tam vybudovať chodníky, ich súčasťou sa stali lavičky, vyčistené studničky a vyhladkové veže. Čoskoro na to začal osadu zásobovať vodou novopostavený vodovod, na ktorý boli napojené prestavané kúpele i nové pohodlné penzióny. Dnes z nich stojí už len Vila Flóra. Okrem toho nechal Rainer opraviť príjazdovú cestu do Smokovca smerom od Popradu, ba v roku 1850 v jeho osade vyrástla prvá poschodová a murovaná budova vtedy nazývaná Hotel Bellevue. V roku 1863 nechal Ján Juraj Rainer postaviť pre turistov skromnú útulňu, ktorá sa aj dnes volá Rainerova chata. O štyri roky neskôr mu však náhle zomrela manželka a on bez nej ostal bezradný a osamelý, ba viac – celé jeho podnikanie akoby stratilo cieľ. A tak sa vychýrený hotelier postupne vzdal všetkých práv a povinností voči osade a nakoniec prestal byť aj jeho nájomcom. Jediné, čo si vyžiadal, bolo právo dožiť v domčeku na okraji osady ... „ (Marec 2006, s. II.-III.)²³.

²¹ LABUDA, Vladimír a Michal ŠMÁLIK. *Dejiny Veľkej Lomnice*. 2008.

²² KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESSOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH. *Biografický slovník mesta Poprad*. 2004.

²³ MAREC, Anton. *Jedno výročie – tri príbehy: Rainer, Majunke, Székely*. 2006.

25. február

Róth, Martin

„priekopník turistiky, učiteľ (3. 8. 1841 Kežmarok – 25. 2. 1917 Spišská Nová Ves). V Kežmarku absolvoval ľudovú školu a v roku 1860 aj gymnázium. V tom istom roku sa stal poslucháčom teológie na vysokej škole v Budapešti. V roku 1864 ju ukončil kandidátskou skúškou a v roku 1868 získal diplom stredoškolského profesora. Po trojročnej praxi ako vychovávateľ nastúpil ako profesor na gymnázium do Spišskej Novej Vsi. Medzi žiakmi bol veľmi obľúbený. Spolu s nimi podnikal časté výlety do Vysokých Tatier a Slovenského raja. Láska k horám v ňom pretrvala celý život. V roku 1873 patril k zakladajúcim členom Uhorského karpatského spolku. O dva roky neskôr bol už členom centrálného výboru, neskôr druhým podpredsedom. V spišskonovoveskej odbočke roky vykonával funkciu predsedu, čestným predsedom bol až do svojej smrti. V roku 1877 sa stal vedúcim redakčnej rady Karpatskej ročenky, v ktorej často uverejňoval svoje príspevky. Zasluby mal aj pri založení Karpatského múzea v Poprade. Mimoriadny vzťah mal k mineralogickému a geologickému oddeleniu, ktoré neustále dopĺňal. Uznanie si získal aj ako vedúci stavebnej skupiny spolku. Už ako mladý študent vystúpil s kamarátom v roku 1858 na Jahňací štít. V roku 1876 vystúpil na Patriu. Týmto jeho výstupom sa začali písať dejiny turisticko-horolezeckého záujmu o hrebeň Bášt. 5. augusta 1879 vykonal spolu s Emerichom Kőwim a hájnikom Petrom Havašom-Horníčkom prvý turistický prechod Bystrým sedlom z Furkotskej do Mlynickej doliny. Martin Róth ho nazval Lorencovým sedlom podľa vedúceho inžiniera krompašských železiarní, významného tatranského horolezca, priekopníka zimnej turistiky Viktora Lorenca. V Slovenskom raji horná časť Veľkého Sokola je na jeho počesť pomenovaná Róthova roklina. Levočský priekopník tatranskej turistiky František Dénes pomenoval vo Vysokých Tatrách dnešný Ťažký štít štítom Martina Rótha. Zákerná choroba mu nedopriala oddych v dôchodku. Naopak, náhla smrť jeho dcéry Hildy ho poznačila ešte viac. To, že mal rád Vysoké Tatry, svedčí aj skutočnosť, že na jeho náhrobnom kameni je silueta populárnej tatranskej veže Žabieho koňa“ (Rusnák 2007, s. 20)²⁴.

26. február

Wachter (Wächter, Wächster), Ján

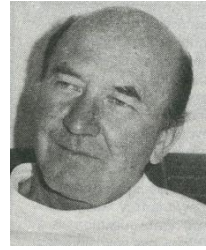
„učiteľ, spisovateľ (16. 2. 1728 Kežmarok – 26. 2. 1802 Kežmarok). Študoval v Kežmarku. V roku 1777 po zavedení školskej reformy absolvoval učiteľský kurz v Košiciach. Od roku 1749 pôsobil ako učiteľ, zvonár a kostolník v Kežmarku. Bol vynikajúci pedagóg, príležitostný veršovník, matrikár a kronikár. Zápisy udalostí zo života v Kežmarku a na jeho okolí sústredil do rukopisnej práce *Ephemerides sacristiae*“ (Maňovčík 1994, s. 339)²⁵.

²⁴ RUSNÁK, Ernest. Jubileum Martina Rótha. 2007.

²⁵ MAŇOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan ŠIŠMIŠ, Zdenko ĎURIŠKA, Jarmila KOVÁČOVÁ, Jana KÁČEROVÁ, Pavol PARENÍČKA, Alena TÁBORECKÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Mária ČERNÁ. Slovenský biografický slovník T-Ž. 1994.

28. február

Topolský, Ladislav

„lekár (28. 2. 1927 Komárany – 4. 7. 1996 Poprad). Narodil sa v učiteľskej rodine. Po promócii na lekárskej fakulte v Košiciach nastúpil ako mladý lekár asistent na gynekologicko-pôrodnú kliniku v Košiciach. Neskôr vyhral konkurz na miesto primára gynekologicko-pôrodného oddelenia v Poprade a od 1. júla 1958 nastúpil do funkcie prednostu oddelenia. Od prvej chvíle po príchode do Popradu sa musel pasovať s ťažkosťami. Okrem nevyhovujúcich priestorov, nedostatku lekárov a sestier, zastaralého inštrumentária, až po zanedbanú gynekologicko-pôrodnú prax, krok za krokom odstraňoval prekážky, trpezlivo bojoval za optimalizáciu a modernizáciu oddelenia. Primár MUDr. L. Topolský bol aj neskôr jedným z najaktívnejších organizátorov výstavby novej nemocnice. V rámci študijných ciest navštívil niekoľko významných kliník v Nemecku a Maďarsku. Ďalšie cenné skúsenosti získal na odbornej stáži v Alžírsku, kde v r. 1983 – 1985 viedol univerzitnú gynekologicko-pôrodnú kliniku a vychoval tam veľa dobrých gynekológov. Primár MUDr. L. Topolský veľa času venoval problematike gynekologickej tuberkulózy a vyše 20-ročný prehľad nadobudol pri činnosti konziliára v liečebnom ústave vo Vyšných Hágoch. Práve s touto témou obhájil hodnosť kandidáta vied na Lekárskej fakulte UK v Bratislave. Doma i v zahraničí publikoval vyše 70 vedeckých prác. Primár MUDr. L. Topolský vychoval mnoho odborníkov – gynekológov. Pod jeho vedením dosiahlo špecializáciu 1. stupňa 25 lekárov, špecializáciu 2. stupňa 15 lekárov. Bol jedným zo zakladateľov a dlhoročným predsedom Spolku spišských lekárov. V roku 1991 nakrátko pracoval v ambulatnej starostlivosti“ (Anonym (ppk) 1997, s. 3)²⁶.

---

²⁶ ANONYM (ppk). Spomienka na primára MUDr. Ladislava Topolského, CSc.: Nedožitý sedemdesiatiny. 1997.

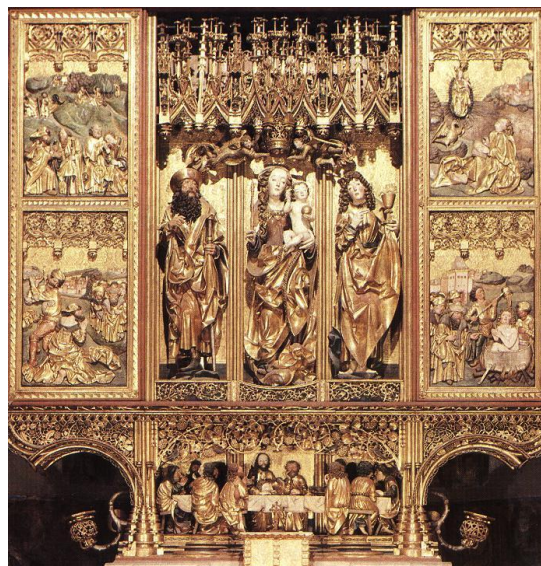

Udalosti (vyberáme ...)

500. výročie (1507-1517)

Vytvorenie hlavného oltára sv. Jakuba v Kostole sv. Jakuba v Levoči

„Trojloďová rímskokatolícka Bazilika sv. Jakuba tvorí dominantu historického námestia Levoče, zapísanej v roku 2009 do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Začali ho stavať okolo roku 1300 a po viacerých prestavbách dostal súčasnú podobu v roku 1849. Dodnes sa v ňom zachovalo deväť vzácnych neskorogotických krídlových oltárov. Hlavný oltár sv. Jakuba st., apoštola, je umiestnený v polygonálnom presbytériu zaklenutom gotickou krížovou klenbou. Je najvyšším dreveným gotickým oltárom na svete s výškou 18,62 a šírkou 6 metrov. V rokoch 1507 – 1517 ho z lipového dreva vyrezal sám Majster Pavol z Levoče. Vychádzal zo sústavy kruhov predstavujúcich nekonečno a trojuholníkov symbolizujúcich Najsvätejšiu Trojicu. Ďalšie tri roky „stál v dreve“, až potom ho polychrómovali a pozlátili. Tri hlavné sochy – sv. Jakuba st., apoštola, Panny Márie stojacej na polmesiaci s hlavou démona a sv. Jána Evanjelistu držiaceho v ruke kalich s hadom, umiestnené v oltárnej skrini, Majster Pavol vyrezal z jedného kusa dreva. Hornú časť oltárnej skrine vyplňa bohato zlátený baldachýn so soškami cirkevných otcov – sv. Augustína, sv. Ambróza, sv. Hieronyma a sv. Gregora Veľkého. V predele sa nachádza Posledná večera. Nadstavec je vyplnený fiálami a baldachýnmi, do ktorých vložili sošky apoštolov zo staršieho oltára z roku 1370. Otvorené krídla oltára zdobia reliéfy s výjavmi rozoslania apoštolov do sveta, stáčia sv. Jakuba, martyria sv. Jakuba a sv. Jána na ostrove Patmos“ (Ondica 2016, s. 15)²⁷. „V roku 2017 si Levoča pripomenie dve prelomové historické jubileá. Pred sedemsto rokmi Levoču označil za civitas nostra regalis – svoje kráľovské mesto – kráľ Karol Róbert z Anjou. A uplynie päťsto rokov od chvíle, keď Majster Pavol dokončil skvost svetovej gotiky. Obidve výročia sprítomnia dávnu slávu a vklad mesta do slovenských a európskych dejín“ (Bobák 2016, s. 8)²⁸.

Oltár sv. Jakuba v Levoči

²⁷ ONDICA, Slavomír. Oltáre a ikonostasy na Slovensku. 2016.

²⁸ BOBÁK, Igor, Mária BOBÁKOVÁ a František DLUGOŠ. Bazilika sv. Jakuba v Levoči. [2016].

110. výročie (1907)

Vznik Horárne pri Troch studničkách (1 140 m n. m.)

„Päť kilometrov východne od Podbanského leží lokalita prameňov zvaná Tri studničky, ktorá je východiskom do Kôprovej doliny a na Kriváň. Nad ňou, na juhozápadnom úpätí Kriváňa leží rozložitá Podkrivánska Poľana. V týchto miestach postavila liptovskohrádocká lesná správa v roku 1806 prvé stabilné objekty s turistickým charakterom pre rakúske arciknieža a uhorského palatína Jozefa Habsurského, ktorý chcel vystúpiť na Kriváň. Počasie mu neprialo, a tak svoj zámer napokon neuskutočnil. Oba objekty (Krivánske koliby), ale po viacerých obnovách slúžili turistom i pastierom až do 2. polovice 19. storočia. Zanikli medzi rokmi 1886 – 1890. Výlety na Kriváň boli čoraz populárnejšie. Už v rokoch 1885 – 1886 dal svätójánsky statkár, predseda liptovskej odbočky UKS vybudovať turistický chodník na Kriváň, čím sa výstup uľahčil. V roku 1907 postavil pri Troch studničkách uhorský lesný erár horáraň so zvláštnou izbou pre turistov“ (Rusnák 2014, s. 51)²⁹. Riaditeľom správy bol v tom čase Ing. Imrich Csík (1857 – 1925), ktorý vypracoval koncepciu národného parku vo Vysokých Tatrách a ako člen Uhorského karpatského spolku mal pochopenie aj pre rozvoj turistiky. V štátnej horárni pri Troch studničkách zriadili jednu šesťlôžkovú izbu výhradne pre turistov. Horár ponúkal okrem nocľahu aj mlieko, maslo a med. V prípade núdze sa dalo prenocovať aj v šope. Horáraň neskôr získala telefonické spojenie, čím sa stala jednou z oznamovacích staníc horskej služby. Horáraň pri Troch studničkách prestávala plniť funkciu turistickej ubytovne po roku 1933, keď v blízkosti postavili bývalú Važeckú chatu. Horáraň dnes patrí Štátnym lesom TANAPu a označujeme ju prívlastkom „stará“, pretože roku 1969 postavili asi 300 metrov západne novší objekt ochranného obvodu ŠL TANAPu. Exteriér horárne ani po stovke rokov výraznejšie nezmenil svoju podobu“ (Bohuš ml. 2007, s. 12)³⁰.

Horáraň pri Troch studničkách zo 14. 7. 1924

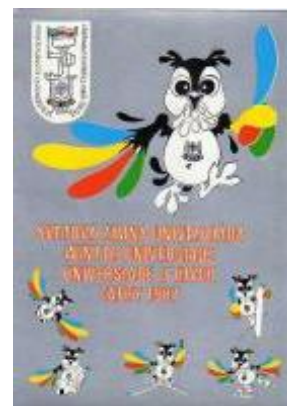
²⁹ RUSNÁK, Ernest, Ladislav KHANDL, Eva POTOČNÁ, Dušan KALISKÝ a Michaela KEREŠOVÁ. Ako vznikali turistické chaty a útulne na Slovensku. 2014.

³⁰ BOHUŠ ml., Ivan. Storočnica horárne pri Troch studničkách. 2007.

30. výročie (1987)

Prvá Svetová zimná univerziáda vo Vysokých a Nízkych Tatrách

„Najväčšou športovou udalosťou roka 1987 v Československu bola 13. Svetová zimná univerziáda, ktorá sa prvýkrát konala 21. – 28. februára vo Vysokých a Nízkych Tatrách. Hlavným strediskom sa stalo Štrbské Pleso. Snahou organizátorov bolo vytvoriť niečo ako olympijskú dedinu, ubytovať všetkých športovcov na jednom mieste. Veľmi obľúbený medzi účastníkmi bol najmä univerziádny klub v zotavovni Baník. Na Štrbskom Plese prebiehali klasické lyžiarske disciplíny a každý deň pred hotelom Panorama sa odovzdávali medaily za najlepšie výsledky. V Poprade sa konali hokejové a krasokorčuliarske súťaže, v Spišskej Novej Vsi a Liptovskom Mikuláši hokejové podujatia. Jasná bola dejiskom slalomových a zjazdárskych súťaží. Všetky strediská športových zápolení sa skveli upravenosťou a peknou výzdobou – najmä všadeprítomnou sovičkou, ktorá bola maskotom 13. Svetovej zimnej univerziády. Československí pretekári v 23 súťažiach získali 15 zlatých, 6 strieborných a 5 bronzových medailí. Celkový počet účastníkov dosiahol číslo 941 z 28 krajín štyroch kontinentov. Týmto počtom si 13. SZU získala prívlastok najväčšia. O pohotovú informovanosť všetkých účastníkov sa starala najmä meracia technika Longines, s výnimkou krasokorčuľovania, kde pracovalo zariadenie 201 Data a centrálny výpočtový systém Delta 800, ako aj ďalších 20 mikropočítačov firmy Iskra Delta. Počas univerziády pracovalo 5 tlačových stredísk. Najväčšie sa nachádzalo na Štrbskom Plese v hoteli FIS. Spolu sa akreditovalo 364 novinárov z 27 krajín, z toho 127 zo zahraničia. Za vydarenou univerziádou sa prejavilo kolektívne úsilie 1 500 dobrovoľných pracovníkov. Medzi nich patrilo aj 80 hostesiek, ktoré mali na starosti jednotlivé zahraničné výpravy a pomáhali aj v tlačových strediskách. Na otvorení a ukončení univerziády sa zúčastnilo vyše 20 000 divákov“ (Hoholíková 1987, s. 6-7)³¹.

Svetová zimná univerziáda 1987

³¹ HOHOLÍKOVÁ, T. Tatry ožili športovým ruchom. 1987.

Zoznam bibliografických odkazov

ANONYM (ppk), 1997. Spomienka na primára MUDr. Ladislava Topolského, CSc.: Nedožitá sedemdesiatiny. In: *Poprad*. Roč. 8, č. 16, s. 3.

ANONYM (buš), 2000. Z osudov nášho známeho rodáka. In: *Podtatranské noviny*. ISSN 1210-2423. Roč. 41, č. 37, s. 5.

ANONYM (mar), 2016. Na budove zimného štadióna odhalili pamätnú tabuľu. In: *Poprad*. ISSN 1339-2417. Roč. 27, č. 40, s. 1-2.

ARGALÁCS, Mikuláš a Iveta KONTRÍKOVÁ, 2015. *Od C. A. Scholtza po Tatramat*. Kežmarok: Tlačiareň Kežmarok GG. ISBN 978-80-89701-13-1.

BARÁTHOVÁ, Nora, Erika CINTULOVÁ, Jaroslav GROCHOLA, Lucia HARTINGEROVÁ, Milan CHOMA, Vladimír JANČEK, Andrej JANOVSÝ, Klára KUBIČKOVÁ, Mikuláš LIPTÁK a Jana VÍZNEROVÁ, 2009. *Osobnosti Kežmarku: (1206 – 2009)*. Kežmarok: Jadro. ISBN 978-80-89426-02-7.

BOBÁK, Igor, Mária BOBÁKOVÁ a František DLUGOŠ, [2016]. *Bazilika sv. Jakuba v Levoči*. Spišská Nová Ves: Bambow. ISBN 978-80-971102-5-3.

BOHUŠ, Ivan, 1977. Kto bol kto vo Vysokých Tatrách. In: *Vysoké Tatry*. Roč. 16, č. 5, s. 30.

BOHUŠ, Ivan, 2012. *Tatranské štíty a ľudia*. Tatranská Lomnica: I&B. ISBN 978-80-969017-9-1.

BOHUŠ ml., Ivan, 2007. Storočnica horárne pri Troch studničkách. In: *Tatranský dvojtýždenník*. Roč. 18, č. 15, s. 12.

BOHUŠ ml., Ivan, 2012. Spomienka na fotografa Tatier Vladimíra Koštiala. In: *Tatranský dvojtýždenník*. Roč. 23, č. 20, s. 7 a 9.

HOHOLÍKOVÁ, T., 1987. Tatry ožili športovým ruchom. In: *Vysoké Tatry*. Roč. 26, č. 6, s. 6-7.

KOLLÁROVÁ, Zuzana, Richard BEKESS, Magdaléna BEKESOVÁ, Jana KUŠNIRÁKOVÁ, Július MALIČKÝ, Božena MALOVCOVÁ, Daniela MLYNÁRČIKOVÁ a Peter ROTH, 2004. *Biografický slovník mesta Poprad*. Poprad: Mestský úrad. ISBN 80-969037-6-4.

LABUDA, Vladimír a Michal ŠMÁLIK, 2008. *Dejiny Veľkej Lomnice*. [Veľká Lomnica]: Vladimír Labuda – VL – Grafik. ISBN 978-80-970053-0-6.

MAREC, Anton, 2006. Jedno výročie – tri príbehy: Rainer, Majunke, Székely. In: *Podtatranské noviny*. ISSN 1210-2423. Roč. 47, č. 12. Príloha OZVENY 3, s. II-III.

MAŤOVČÍK, Augustín, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Jozefína BALLOVÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, Dana LACKOVÁ a Marián MINÁRIK, 1990. *Slovenský biografický slovník: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-070-9.

MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan STRHAN, Jana KÁČEROVÁ, Mária ČERNÁ, Pavol PARENIČKA, Katarína SCHLENKEROVÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Marián MINÁRIK, 1992. *Slovenský biografický slovník R-Š: (od roku 833 do roku 1990)*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-216-7.

MAŤOVČÍK, Augustín, Jozefína BALLOVÁ, Margita ĎUROVČÍKOVÁ, Emil KAČALA, Milan ŠIŠMIŠ, Zdenko ĎURIŠKA, Jarmila KOVÁČOVÁ, Jana KÁČEROVÁ, Pavol PARENIČKA, Alena TÁBORECKÁ, Jozef BŽOCH, DANA LACKOVÁ a Mária ČERNÁ, 1994. *Slovenský biografický slovník T-Ž*. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-111-X.

ONDICA, Slavomír, 2016. *Oltáre a ikonostasy na Slovensku*. Žilina: Georg. ISBN 978-80-8154-170-4.

RUSNÁK, Ernest, Ladislav KHANDL, Eva POTOČNÁ, Dušan KALISKÝ a Michaela KEREŠOVÁ, 2014. *Ako vznikali turistické chaty a útulne na Slovensku*. Poprad: Región Poprad, s. r. o. ISBN 978-80-970183-4-4.

RUSNÁK, Ernest, 2007. Jubileum Martina Rótha. In: *Tatry*. ISSN 1335-6828. Roč. 46, č. 5, s. 20.

SULITKA, Andrej, 1971. Za ľudovým umelcom Matejom Pitoňákom zo Ždiaru. In: *Slovenský národopis*. Roč. 19, č. 3, s. 504.

TIBENSKÝ, Ján, 1986. *Priekopníci vedy a techniky na Slovensku*. Bratislava: Obzor.